

MEKTUP**YARIN NE OLACAK?**

Seçkin KARA*

Sizin ne düşündüğünüzü bilmem. Belki, bugününüz ve geleceğiniz için kaygılanma noktasını çoktan geçtiniz; belki düzenli bir geliriniz zaten var ve gelecek kaygısı sizin için uzak bir ihtimal. Belki böyle bir giriş gördüğünüzde sayfayı çeviriyor ve "gene felaket tellallığı yapan birileri.." diye düşünüyorsunuz. Bir yerde, son söylediğime ben de katılıyorum ama gene de yarın ne olacak demekten kaçınmıyorum. Herkes en iyi kendisi pratiğini bilir değil mi? Ben bir "Aile Hekimi"yim. Ancak, Aile Hekimi'nin ne kadar uzmanlık, ne kadar pratisyenlik olduğunu tam olarak bildiğimi söylemem çok zor. Pratisyen hekimlerin geleneksel "ne doktorusun?" sorusuna verdikleri "aspirin doktoruyum, canım!" şeklindeki bir o kadar geleneksel yanıtını, bir Aile Hekimi olarak verebilmek olanaklı görünmüyor. Basit bir nedenle ki, bu yanıt çoktan Pratisyenler tarafından sahiplenilmiş durumda!. "Ailenizin hekimiyim", dediğinizde, "nasıl yani?" gibi sarpa saran kontra sorular gelmeye başlıyor. Bizim "ailevi sorunlarla" ilgilendiğimiz zannediliyor. Öyle değil diye başlayan bir açıklama girişimini takiben, "yani her şeyin doktoru gibi mi?" deniyor. "Evet !" demek kolay olabilirdi ancak, gerçek böyle olmadığına göre "hayır!" demek gerekiyor. Bu defa da, "neyin doktorusun?" sorusu ile başladığımız noktaya geri dönmek kaçınılmaz oluyor. Yakın zamana dek, herkesin içinden söylediğini ben dıştan söyleyip, "aile hekimini, pratisyenin hastane görmüşüdür !" diyerek tartışmayı bitiriyordum. Belki buna, "vatandaş açısından" diye bir not düşmek yararlı olabilir. Aile hekimlerinin sorunlarının tartışıldığı ilk platformlardan birisinde- sanırım

bundan yaklaşık on yıl önce- diğer aile hekimlerinin benim gibi düşünmediklerini biraz hayret ve biraz da tedirginlikle gözlemlemiştim. Yıllarca (üç yıl kadar, bazan uzayabiliyordu!) uzmanlık eğitimi aldıktan ve uzmanlık bitirme sınavı için sınav heyetinin karşısına çıkıp ter döktükten -buna tez hazırlamayı da ekleyin- sonra, arkadaşların neredeyse hepsi için "uzmanlık" titri, hak edilmiş bir sıfat anlamına geliyordu. Çoğunluk böyle düşündüğü için, kendi görüşümü oya koymaya yanaşmadığımı itiraf ediyorum. Pratisyen veya uzman olsun hekimlerin bilgi ve becerilerini belirleyen en temel etmen, hangi bağlamda ve hangi nitelik ve kapsamda bir teorik ve pratik eğitim aldıklarıdır bana kalırsa. Dolayısıyla, tabii ki bir sınav heyetinin karşısında ter dökmek, o zaman gelene kadar epey bir miktar daha ter dökmüş olması ön gerektiriyor. Her gidilen rotasyonda "tampon" muamelesi görmek, hep "geçici" kabul edilmekle birlikte nöbetler ve servis işlerine sıra gelince pekala "eşit" kabul edilmek, kolay değişti ve işlerin simdi değiştiğine dair bir belirti gözlenmiyor. Yine de aile hekimliğinin "tanım ve kapsam" olarak pratisyen hekimlikle arasındaki farkı gösteren şey, arkadaşlar darılabilirlerse de- birinci basamak sağlık hizmetlerinin yürümediğini gören ama ne yapacağını da bilemeyen karar vericilerin sayesinde, zaten yama tutmaz hale gelmiş olan sağlık hizmetlerine en son atılan yama olmasıdır. Pratisyenlik, verili sağlık sistemi içinde bir yerlere oturur; birinci basamak sağlık hizmetlerini yürütür. Aile hekimliğinin uzmanlık sayılması ise, onu ikinci basamağa yerleştirmez ve birinci basamaktan da tam olarak kurtarmaz! Kelin perçemi olur mu hiç? Bazı hastanelerde Aile Hekimliği poliklinikleri açıldığını duyuyoruz. Tıp Fakültelerinde de birer Anabilim Dalı kuruldu; ancak karmaşa böylece sona ermiş oluyor mu? Bence yanıt hayır.

*Uzm. Dr., Aile Hekimi

Neyse ki paradoksun çözümü artık bulunmuştur: sağlık bakanlığının yeni tasarısında, bizim ne olduğumuz değilse de, ne olmadığımız nihayet söylenmektedir: buna göre Aile hekimliği, bir uzmanlık "değildir"! Demek ki başından beri haklıymışım? Ama keşke en başından söylenseydi, eminim çoğu meslektaşımız hiç başlamaz ve TUS'a çalışmaya devam ederdi. Bilindiği gibi, Aile hekimliğine başladıkdan sonra, başka bir uzmanlığın sınavına birkaç yıl girilemiyordu. Şimdi değişti mi acaba? Şimdi, henüz tasarı taslağı halinden daha ileri bir örneğini bir türlü bulamadığım sağlıkta reform yasasına gelebilirim. Aile hekimlerine müjdeli haber veriliyor: artık, vatandaş aile hekimine görünmeden 2. basamağa atlayamayacak deniliyor. Söylentiler bu şekilde. Ama Türkiye genelinde toplam Aile hekimi uzman sayısı, 1000 civarında. Sağlık ocaklarında çalışılacaksa, sayıyı en az yediyle çarpmak gerekiyor ve yaklaşık olarak bu hızla gidilirse, otuz yılda belki yeterli rakama ulaşılır... Pratisyen hekimleri, aile hekimi yapalım deniliyormuş. Öyleyse, neden şimdiki Aile hekimlerine TUS eziyeti çektilirdi ve yıllarca tampon olarak ezildikten sonra bir de bitirme sınavında terledik? Bir kursla olacaktıysa, boşa geçen zamana yazık oldu demektir ve yeni kargaşalara kapı aralanmaktadır artık: aile hekimi bir muamma olmayı sürdürecektir. Özel yer açmak için "ucuz kredi verilecek" deniyormuş. Türkiye'de sağlık söz konusu olduğunda, eski fikirler, makyajlanıp, yeniymiş gibi sunuluyor; halbuki bu filmi görelü uzun zaman oldu ve tekrarlanıp duruyor. Çünkü 1990 yılında da aynı konu gündeme getirilmiş ve "Aile Hekimleri Özel Muayenehanelerde, kendi ekibiyle hizmet verecek" denilerek ortaya bir taslak atılmıştı. Biz de oturup, böyle olursa, Aile Hekiminin eline ne geçer diye hesaplamıştık. Sonuç, maaşlı eleman çalıştırarak ve model tasarının istediği hizmetleri gerçekleştirerek, belli bir nüfusa hitap eden hizmetin üretim maliyetleri, vaat edilen geliri fazlasıyla aşırıyordu. Ama, o zaman şimdikinden farklı olarak, ortada -iyi veya kötü- bir model tasarısı ve organizasyon planı vardı. Daha sonra, aynı konu, birkaç yıl sonra -yanılmıyorsa 1994 yılında- yine hükümetin gündemine girdi ve aynı tartışmalar yine yapıldı. Bir aile hekimi olarak, aile hekimleri kategorisini hangi akibetin beklediğini merak ediyorum ve sanırım uzmanlık derneğimizdeki arkadaşlar da ediyorlardır. Hastaları "müşteri" kabul ederek ve GSS içinde bir tür özel işletmecilik yapma olasılığı, ortadaki

sağlık hizmetleri "pastasından" ne kadar pay verileceğiyle ilişkili olarak değerlendirilmelidir. Eğer devlet kasasından bir katkı gelmeyecekse, bu pastanın sanıldığı kadar büyük olmayabileceği ihtimalini ciddi olarak düşünmekte yarar vardır. İlaç ve tıbbi teknoloji şirketlerinin sağlık sektöründeki belirleyiciliği ve özel sağlık kuruluşlarının arasındaki rekabet bilindiğine göre, piyasada nasıl bir yer tutabileceğini, böyle bir gelecek planlayan arkadaşların iyi değerlendirmeleri gerekiyor. Bu rekabetin ne bugün ve ne de gelecekte "tatlı" bir yönü olmadığını düşünüyorum. Rekabet, bir "piyasayı" var sayar ve kazancı artan taraf için, "ötekinin" ortalıktan çekilmesiyle bir rakip daha eksilmiş olur. Ayakta kalamayanın yok olmasının hoş bir yanı olabilir mi? Birbiriyle "ötekini" safdışı etmek amacıyla (bu kendiliğinden ve kendi kendisini dayatan bir amaca dönüşür piyasa koşullarında ve kendisini piyasanın aktörlerine "vaz eder") rekabete zorlanan hekimler, hasta (müşteri) karşısında sahte gülücüklerin arkasına sığınabilirler mi? İki yüzlülüğe erdem diyebilir miyiz ya da şeylerin adını değiştirirsek kendisi de değişir mi? Hastaya müşteri demekle başka bir şey demek arasındaki fark, dilbilgisinden öteye bir anlam taşımaz mı acaba? Ya da müşteriye hasta dersek, müşteri olmaktan çıkar mı? Neyse ki bu bir paradoks değil...

Böyle bir zeminde, temel bir toplumsal işlevinin -sağlık hizmetinin- ne düzeyde yürütülebileceği şimdiden bir soru işaretidir. Bir şey daha var: kurs görenler ve bizler arasında nasıl bir fark olacak? Eğer Aile hekimleri uzman sayılmayacaklarsa, isteyen açıp okusun, yasa taslağındaki ifade şu şekilde "...Aile hekimi vb. tarafından görülmeden uzman hekime gidilemez.." demek ki sağlık bakanlığı aile hekimlerini uzman olarak görmüyor! Biz bile uzman olarak görülmüyorsak, kurs gören ve görmeyen pratisyenlerin pozisyonu ne olacak?

Neyse ki hepimizin uzmanlık belgemiz var. Fakat uzmanlık belgesini veren bakanlık, bunu yok saydığını da söyleyebiliyorsa, bir şeylerin ters gittigini düşünmek de kaçınılmaz oluyor! Yetkili olanlar, kararını vermeli ve bu belirsizliği gidermelidir. Bana gelince, aile hekimin "pratisyen hastaneyi daha fazla görmüş olanı" olduğunu düşünüyorum hala...